

*Книга
громадянина*

КНИГА ГРОМАДЯНИНА

Розділ 1. ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Права людини

Терещенко Л. В.

Рівні права – усім, особливі привілеї – нікому.

Томас Джефферсон

Права людини — комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві.

Право виступає мірою свободи і зміст його в тому, щоб узгодити свободу окремої людини зі свободою інших членів суспільства, дотримуючись принципу рівності. Право виступає як засобом забезпечення свободи, так і істотним засобом обмеження неузгоджених з суспільними потребами і уявленнями людей про добро і справедливість рівня свободи й обсягу влади. Встановлювані заборони й обмеження повинні бути доцільними з погляду гарантій свободи, а отже, і справедливими.

Права людини мають природну сутність і є невід'ємними від індивіда, вони позатериторіальні і позанаціональні, існують незалежно від закріплення в законодавчих актах держави, є об'єктом міжнародно-правового регулювання та захисту. Права людини закріплені в другому розділі Конституції України.

Міжнародна громада почала здійснювати свої вражаючі зобов'язання стосовно прав людини шляхом впровадження всесвітньої декларації прав людини в 1948

році. З того часу було запроваджено вагомі концепції всесвітньої декларації прав людини в багатьох міжнародних, регіональних і внутрішніх правових інструментах. Декларація не мала на меті бути юридично обмежуючою, але встановлення цих норм в безлічі наступних обмежуючих угодах (інакше відомих як «договір» або «домовленість») робить правовий статус цих норм незаперечним сьогодні. Згідно цих принципів:

Права людини невід'ємні. Це означає, що ви не можете їх втратити, оскільки вони мають відношення до самого факту людського існування. За певних обставин дію деяких з них, хоча і не всіх, може бути призупинено або обмежено. Наприклад, якщо хтось визнаний винним у скоєнні злочину, його або її можуть позбавити волі; або під час громадянських заворушень уряд може ввести комендантську годину, що обмежує свободу пересування.

Права людини неподільні, взаємозалежні і взаємопов'язані. Це означає, що різні права людини по суті пов'язані між собою і не можуть розглядатися окремо. Здійснення одного права залежить від здійснення багатьох інших прав, і немає жодного права, яке було б важливіше за інші.

Права людини універсальні. Це означає, що вони так само стосуються всіх людей в усьому світі, причому без обмежень за часом. Кожен має право користуватися правами людини без якої б то не було різниці, як-то щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

Слід зазначити, що універсальність прав людини жодним чином не загрожує багатому різноманіттю індивідуальностей чи культурних відмінностей. Різноманіття може існувати і в суспільстві, де всі рівні і в рівній мірі заслуговують поваги. Права людини служать мінімальним стандартом, який стосується всіх людей; кожна держава і суспільство може визначати і

застосовувати вищі або конкретніші стандарти. Наприклад, у сфері економічних, соціальних і культурних прав ми зобов'язані відважитися на кроки для досягнення прогресу у повної реалізації цих прав, але не існує закріпленого стандарту щодо підняття податків задля сприяння цьому. Кожна країна або суспільство самостійно визначає таку політику, враховуючи власні обставини.

Свободи людини

Терещенко Л. В.

Свобода – не засіб досягнення більш високої політичної мети. Вона сама є вища політична мета.

Джон Актон

Свобода – єдина річ, яку ви не можете отримати, якщо не даєте її самі.

Вільям Генрі Вайт

Той, хто шукає у свободі щось інше, крім неї самої, створений для рабства.

Алексис Токвіль

Свобода людини — вихідне поняття у проблемі прав людини і громадянина. Розрізняють природні права людини, тобто пов'язані з самим її існуванням і розвитком, і набуті, що в основному характеризують соціально-політичний статус людини і громадянина (інститут громадянства, право на участь у вирішенні державних справ тощо). За відсутності у людини свободи вона не може володіти і реально користуватися своїми правами. Саме свобода створює умови для реального набуття прав та їх реалізації. Права людини закріплюють і конкретизують можливість діяти в межах, установлених її правовим статусом. Свободу людини визначають певні ознаки. Так, люди є вільними від народження, ніхто не має права порушувати їх природні права. До того ж у демократичному суспільстві саме держава є головним гарантом свободи людини. За своїм обсягом поняття «свобода людини» повно

відображає принцип, закладений у ст. 19 Конституції України, згідно з яким людина має право робити все, за винятком того, що прямо заборонено чинним законодавством. Свободу людини характеризує й принцип рівних правових можливостей, правового сприяння і правової охорони, що його закріплюють демократичні конституції, у тому числі й Конституція України.

Свободи людини — негативні і позитивні повноваження фізичних осіб, як індивідуальні, так і колективні. Свободи найчастіше реалізуються шляхом усунення державного регулювання з тієї чи іншої поведінки особи. Свободи, таким чином, виражають незалежність індивіда від влади держави у певних діях і визначають межі державного втручання у сферу особистості.

Свободи людини — це суб'єктивне право особи, яке являє собою способи (форми) її можливої поведінки. Свобода — це одна з найвищих цінностей людини. Лише тоді, коли людина вільна, вона здатна проявити себе як особистість. Саме свобода створює умови для реального набуття прав та їх реалізації. Кожна людина має право на свободу думки, совісті та релігії. Це природні й невід'ємні права людини, одні з найважливіших духовних потреб людини. Людина отримує ці духовні цінності від часу свого народження і ніхто не має права заборонити користуватися цими свободами.

Свобода думки, совісті та релігії — це та основа, на якій ґрунтується право людини вільно висловлювати свої думки.

Важливою свободою людини є свобода слова, без якої неможлива демократія, бо через свободу слова громадяни можуть здійснювати контроль за діяльністю держави.

Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина

Терещенко Л. В.

Свободу не можна симулювати.

Станіслав Єжи Лець

Істинною є та свобода, яка пов'язує всі приватні інтереси з інтересом загальним.

Ж. Боссюе

Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснюється з метою структуризації знань про конституційні права та свободи, що дозволяє комплексно їх проаналізувати і дійти відповідних висновків. Класифікація конституційних прав, свобод і обов'язків будується не довільно, а із врахуванням наявності в суспільстві різних сфер діяльності, якісно різних за змістом суспільних відносин; взаємовідносин держави і громадянина у сфері правоохоронної діяльності держави, спрямованої на захист життя, здоров'я, індивідуальної свободи і безпеки, честі й гідності людини, взаємовідносин у політичній, соціальній, економічній та культурній сферах.

Конституційні норми різних країн щодо прав, свободи і обов'язків людини і громадянина можна поділити на:

- 1) громадянські і політичні права й свободи, проголошені буржуазними революціями;
- 2) соціально-економічні права, які ґрунтуються на соціалістичному вченні;
- 3) колективні, або солідарні, права, проголошені головним чином країнами третього світу.

Права й свободи, які стосуються перших двох позицій,

це права й свободи, що належать кожному індивідові. Права третьої позиції можна назвати правами людини і народів (право на здорове навколишнє середовище, право на страйк, громадянську непокору, право політичної опозиції).

За іншою класифікацією можливе виділення загальних і особливих прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Критерієм класифікації тут слугує те, що в одних випадках вони стосуються всіх громадян (право на відпочинок), а в інших — тільки певних (окремих) груп громадян (жінок, дітей).

І насамкінець: права й свободи людини і громадянина можуть бути згруповані за сферами життєдіяльності індивіда. Такого роду класифікація уявляється особливо важливою, бо вона показує межі охорони прав людини і громадянина у різних сферах. Критерієм тут є однорідність матеріального змісту прав, свобод і обов'язків та однотипність норм, що її закріплюють.

За цією класифікацією у Конституції України виділяють три основні групи прав і свобод та одну групу обов'язків:

1. Громадські права і свободи людини.
2. Політичні права і свободи громадян України.
3. Економічні, соціальні та культурні права й свободи людини і громадянина.

ЗМІСТ

Розділ 1. ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	4
Права людини	4
Свободи людини.....	7
Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина	9
Новітнє покоління прав і свобод людини і громадянина	11
Конституційні гарантії здійснення прав і свобод людини і громадянина.....	12
Міжнародний захист прав і свобод людини і громадянина	15
Проблема обмеження прав людини.....	17
Розділ 2. ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА	19
Поняття та зміст громадянських прав і свобод людини і громадянина.....	19
Право людини на життя.....	22
Право людини на повагу до її гідності.....	28
Право людини на свободу та особисту недоторканність	36
Право людини на недоторканність житла	42
Право людини на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.....	48
Право людини на невтручання в її особисте і сімейне життя	56
Право людини на вільне пересування, вільний вибір місця проживання	62
Право людини на свободу світогляду і віросповідання.....	69
Розділ 3. ПОЛІТИЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ.....	74
Політичні права і свободи людини і громадянина...	74

Громадянство України: поняття та принципи	76
Набуття громадянства України	77
Припинення громадянства України	78
Повноваження органів, організацій і посадових осіб з вирішення питань громадянства України	79
Питання подвійного громадянства	83
Розділ 4. ВИБОРЧІ ПРАВА. ПОНЯТТЯ ВИБОРІВ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ	85
Виборче право: активне та пасивне	87
Особливість виборчої системи України	89
Конституційні принципи виборчого права України	93
Виборчий процес в Україні: поняття та стадії	97
Поняття та види референдумів, їх соціальні функції	98
Проведені референдуми в Україні	102
Відповідальність за порушення виборчого законодавства	106
Відповідальність за підкуп виборців	107
Розділ 5. ПУБЛІЧНІ ЗІБРАННЯ. ТИПИ ЗІБРАНЬ	109
Мирне зібрання	109
Види мирних зібрань (стихійне зібрання, одночасні зібрання, контрдемонстрації, збори, демонстрації, мітинги, пікетування, маніфестація, похід, вуличний похід, акція, парад)	110
Релігійні та інші відправлення обрядів	116
Спортивні та культурно-видовищні заходи	117
Практичні поради організаторам та учасникам мирних зібрань	118
Розділ 6. ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ГРОМАДЯНИ І ВЛАСНІСТЬ	122
Економічні права і свободи людини і громадянина	122
Право власності в Україні	125
Державні гарантії забезпечення прав власності в Україні	127

Особливості державного регулювання відносин прав власності на землю.....	129
Спадкування прав власності. Спадщина.....	131
Договір міни.....	133
Інтелектуальна власність та право інтелектуальної власності	135
Авторське право	137
Патенти.....	139
Торговий знак	140
РОЗДІЛ 7. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	141
Підприємництво в Україні.....	141
Види підприємницької діяльності	143
Обмеження на право займатися підприємницькою діяльністю	144
Підприємництво в Україні.....	145
Законодавство, яке регулює підприємницьку діяльність	147
Оподаткування підприємницької діяльності	152
Порядок державної реєстрації підприємницької діяльності.....	154
Особливості підприємницької діяльності в агропромисловому комплексі.....	156
Звітність у підприємницькій діяльності.....	158
Приватні підприємці та форми звітності	159
Відповідальність за порушення законодавства, яке регулює відносини у підприємницькій діяльності	160
Припинення підприємницької діяльності.....	161
Державні інформаційні ресурси у підприємницькій діяльності.....	163
Державні перевірки у підприємницькій діяльності.....	164
Ліцензування та дозволи у підприємницькій діяльності.....	166
«Безліцензійна» господарська діяльність	174
Видача ліцензії.....	175
Повноваження органів ліцензування.....	177

Ліцензійні умови	179
Документи, що подаються для отримання ліцензії, розгляд заяви про отримання ліцензії, відмова у видачі ліцензії.....	181
Відомості про ліцензування видів господарської діяльності в єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.....	183
Розділ 8. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ВІДПУСТКИ	184
Забезпечення трудових прав найманих працівників	184
Центри зайнятості	186
Посередництво у сфері зайнятості.....	189
Допомога в працевлаштуванні.....	192
Працевлаштування за кордоном.....	195
Трудові конфлікти та їх розв’язання	198
Профспілки	202
Трудова книжка	205
Прожитковий мінімум	207
Право на відпустку.....	210
Страховий стаж та відпустка по догляду за дитиною	214
Розділ 9. СОЦІАЛЬНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ПЕНСІЇ.....	216
Соціальні права і свободи людини і громадянина	216
Види пенсій.....	218
Пенсійний вік.....	220
Страховий стаж.....	224
Трудовий стаж	227
Формула нарахування пенсій.....	230
Дострокова пенсія	234
Пенсія по інвалідності	236
Пенсія у випадку втрати годувальника.....	238
Пенсійне страхування	240
Розділ 10. ЖИТЛО	243

Чи є шанс отримати від держави житло.....	243
Молодіжне будівництво та право на житло.....	246
Хто має право на отримання пільгового житла?	247
Ремонт та реконструкція квартир	250
Житло: власність та оренда	251
Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	256
Комунальні послуги	257
Особовий рахунок	260
Право власності на житло.....	263
Житлове приміщення.....	265
Молодіжне іпотечне кредитування	266
Придбання житла.....	268
Нерухоме житло	269
Договір купівлі-продажу квартири.....	271
Договір купівлі-продажу будинку	274
Розділ 11. ПРАВА СПОЖИВАЧІВ. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПРОДАВЦЯ.....	278
Гарантійний термін	280
Розділ 12. ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я. МЕДИЧНА РЕФОРМА	282
Які зміни відбуваються у медичній сфері.....	282
Права та обов'язки пацієнта.....	285
Пацієнт – лікар: нова якість відносин	291
Хто сплачує за ваше лікування	294
Хронічні захворювання та послуги вузьких спеціалістів	297
Виклик лікаря додому та швидка допомога	299
Лікар має право.....	301
Куди та як скаржитися, якщо ваші права на отримання медичної допомоги порушують	303
Об'єднання громадян – потужний інструмент для захисту прав пацієнтів.....	306
Розділ 13. КУЛЬТУРНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. СИСТЕМА ОСВІТИ.....	309
Культурні права і свободи людини і громадянина	309

Що потрібно знати про систему освіти.....	312
Система освіти.....	314
Форми здобуття освіти.....	316
Дошкільна освіта.....	320
Шкільна освіта. Що таке Нова українська школа?.....	322
Інклюзивна освіта.....	324
Початкова освіта.....	326
Дуальна форма освіти.....	328
Антидискримінаційна експертиза шкільних підручників.....	330
Булінг.....	332
Позашкільна освіта.....	336
Заклад позашкільної освіти.....	340
Система професійної (професійно-технічної) освіти	343
Вища освіта.....	346
Заклади вищої освіти.....	348
Форми навчання у вищій школі.....	350
Семестрова атестація. Залік та іспити.....	352
Кредитно-трансферна система.....	354
Документи про вищу освіту.....	356
Атестація здобувачів вищої освіти.....	357
Визнання документів про освіту.....	358
Державне замовлення.....	360
Права і обов'язки студентів.....	361
Освіта за кордоном.....	364
Стипендії.....	367
Студентське самоврядування.....	368
Академічна мобільність.....	369
Академічна доброчесність.....	371
Післядипломна освіта.....	373
Розділ 14. ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ЛЮДИНА ТА ПРИРОДА	374
Екологічні права і свободи людини і громадянина. право на чисте довкілля.....	376

Заповідники, заказники та національні природні парки.....	379
Природні охоронні зони	383
Перебування на природі	386
Що можна робити на природі	390
Розведення вогнищ.....	393
Пересування на природі.....	395
Дороги в природному середовищі	397
Мисливство та мисливські угіддя.....	399
Мисливські угіддя	401
Червона книга України	403
Збирання грибів та ягід.....	404
Дозвіл на вирубку лісу.....	406
Глобальне потепління, парниковий ефект та кіотський протокол	410
Сміття та його сортування.....	412
Переробка сміття та відповідальність за розкидання сміття.....	416
Розділ 15. КОНСТИТУЦІЙНІ ОBOB'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ПОДАТКИ.....	419
Конституційні обов'язки людини і громадянина... ..	419
Податкове законодавство	421
Основні засади податкового законодавства	423
Загальнодержавні податки і збори.....	426
Місцеві податки.....	427
Податок на прибуток підприємств	429
Податок на доходи фізичних осіб.....	431
Податок на додану вартість.....	434
Акцизний податок	439
Податок на майно	442
Категорії громадян, які звільняються від сплати податку.....	447
Де отримати інформацію про податкове законодавство	448
Розділ 16. ГРОМАДЯНИ ТА ПОЛІЦІЯ. СПІЛКУВАННЯ З ПОЛІЦЕЙСЬКИМ	450

Документи, що посвідчують особу.....	455
Наркотичні засоби, психотропні речовин та прекурсори.....	457
Що робити, якщо ви стали свідком або жертвою правопорушення.....	460
Дії особи в разі затримання поліцією.....	461
Кишенькова крадіжка	464
Квартирна крадіжка	466
Грабіж та розбій.....	468
Шахрайство.....	469
Незаконне заволодіння автотранспортом	471
Зброя.....	473
Вибухові предмети та речовини	474
Розділ 17. ПРАВА ЖІНОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ. ГЕНДЕР ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ.....	475
Дискримінація.....	478
Державна гендерна політика України	482
Фемінітиви	483
Гендерно-зумовлене насильство та його види.....	485
Сексуальне насильство, пов'язане із конфліктом ..	490
Торгівля людьми.....	491
Як зупинити насильство, зокрема домашнє	493
Акція «16 днів проти насильства».....	495
Розділ 18. ПРАВА ДИТИНИ.....	498
Статус дитини.....	498
Права дитини	502
Найкращі інтереси дитини	506
Уповноважений Президента з прав дитини.....	508
Правоздатність та дієздатність дитини	511
Робота дітей та трудові відносини.....	515
Аліменти дітям	517
Шлюбний вік та вік сексуальної згоди.....	521
Права і обов'язки інших членів сім'ї	523
Здоров'я дітей	527
«Зелена кімната»	529
Національна дитяча «гаряча лінія».....	531

Служба розшуку дітей	533
Розділ 19. ЗАХИСТ ТА ДОПОМОГА ЛЮДИНІ	534
Правова допомога.....	534
Система безоплатної правової допомоги в Україні.....	536
Що таке первинна та вторинна правова допомога. хто, де і на яких умовах може її отримати	539
Адвокатура.....	541
Медіація.....	543
Первинна психологічна допомога	547
Урядовий контактний центр.....	550
Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	551
Національні «гарячі» лінії із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації.....	554
Захист прав учасників АТО та їх сімей.....	556
Забезпечення учасників АТО засобами реабілітації	560
Загальнонаціональна «гаряча лінія» з питань ВІЛ/ СНІД та туберкульозу	562
Гаряча лінія для внутрішньо переміщених осіб.....	563
Телефонні «гарячі лінії» центральних органів виконавчої влади.....	566
Розділ 20. ДЕРЖАВА УКРАЇНА	567
Суверенітет України — основа державності.....	567
Правонаступництво України щодо Радянського Союзу	569
Форма правління в Україні.....	572
Державно-політичний устрій України	574
Український народ — джерело влади	577
Державні символи України	580
Українська мова — державна мова України	582
Декларація прав національностей України.....	585
Конституція України — основний закон України	587
Способи прийняття Конституцій.....	589
Головні напрями новітньої конституційної реформи	

в Україні.....	592
Головні етапи конституційного процесу в Україні	594
Конституційна система органів державної влади	
України.....	598
Поняття та ознаки органу державної влади.....	601
Як влаштуватися на роботу в державну структуру?	
.....	603
Конституційні засади територіального устрою	
України.....	605
Унітаризм.....	608
Система адміністративно-територіального устрою	
України.....	610
Особливість статусу міста Києва.....	613
Особливість статусу міста Севастополь.....	615
Створені державою адміністративно-територіальні	
одиниці район, область.....	616
Первинні адміністративно-територіальні одиниці	
село, селище, місто.....	618
Поняття та види автономії.....	623
Адміністративно-територіальна автономія.....	625
Національна автономія.....	626
Розділ 21. ДЕРЖАВНА ВЛАДА В УКРАЇНІ.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....	628
Повноваження Верховної Ради України.....	630
Принципи формування Верховної Ради України... ..	633
Строки повноважень Верховної Ради України.....	636
Дострокове припинення повноважень Верховної	
Ради України.....	637
Чисельний склад та структура Верховної Ради	
України.....	639
Статус народного Депутата України.....	645
Гарантії діяльності народних депутатів України... ..	649
Імунітет та імдемнітет народного депутата України	
.....	651
Акти Верховної Ради України.....	653
Законодавчий процес в Україні.....	657

Повноваження Президента України.....	660
Хто може бути Президентом України.....	667
Порядок обрання Президента України.....	671
Строк повноважень Президента України	684
Офіс Президента України.....	691
Акти Президента України	698
Повноваження Кабінету Міністрів України	702
Склад Кабінету Міністрів України.....	712
Порядок формування Кабінету Міністрів України.	714
Припинення повноважень та відставка Кабінету Міністрів України.....	717
Секретаріат Кабінету Міністрів України	721
Види центральних органів виконавчої влади	723
Повноваження центральних органів виконавчої влади.....	725
Порядок утворення центральних органів виконавчої влади.....	727
Структура центральних органів виконавчої влади	729
Державні секретарі в системі виконавчої влади	732
Директорати та департаменти центральних органів виконавчої влади.....	734
Акти центральних органів виконавчої влади	737
Повноваження місцевих державних адміністрацій	739
Порядок формування місцевих державних адміністрацій.....	741
Акти місцевих державних адміністрацій.....	742
Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.....	743
Розділ 22. СУДОВА ВЛАДА	745
Функції судової влади.....	745
Система судоустрою України	747
Статус суддів в Україні.....	751
Конституційний Суд України	756
Розділ 23. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ. СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	761

Децентралізація	766
Сфера компетенції та акти місцевого самоврядування	769
Власні повноваження місцевого самоврядування	775
Делеговані державою повноваження місцевого самоврядування	777
Сучасне розуміння територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування	779
Об'єднана територіальна громада — результат реформи децентралізації	783
Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою	787
Місцеві ради — представницький орган місцевого самоврядування	792
Статус депутата місцевої ради	794
Правовий статус сільського, селищного, міського голови та старости	798
Виконавчий комітет місцевої ради	804
Органи самоорганізації населення	810
Служба в органах місцевого самоврядування	815
Джерела надходження до місцевого бюджету	817
Економіка і ресурси місцевого саморядування	820
Культурна спадщина місцевого саморядування	824
Розділ 24. БЮДЖЕТ ТА БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС	829
Бюджетна система України, види бюджетів	829
Державні та місцеві гарантії	833
Стадії та учасники бюджетного процесу	835
Державний фонд регіонального розвитку	837
Доступність інформації про бюджети	838
Участь громадськості у формуванні та розподіленні бюджетів	839
Гендерно орієнтоване бюджетування	840
Розділ 25. БАНКИ, ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ. БАНКИ ТА БАНКІВСЬКА СИСТЕМА	841
Банківські рахунки	844
Вкладний депозитний рахунок	845

Кредит.....	846
Платіжна картка.....	847
Основи безпеки платежів.....	848
Право клієнта банку на інформацію.....	849
Банківська таємниця	850
Гарантування вкладів фізичних осіб	851
Страховання в Україні	852
Криптовалюти та їх статус в Україні	853
Валютне регулювання в Україні.....	854
Розділ 26. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	855
26. 1. СИСТЕМА ООН.....	855
Міжнародні організації.....	855
Організація Об'єднаних Націй та її структури.....	857
Україна в ООН.....	860
Координатор системи ООН в Україні	862
Рада ООН з прав людини.....	863
Управління Верховного Комісара ООН з прав людини.....	865
Управління Верховного Комісара ООН з прав біженців.....	866
Комітет ООН проти тортур	867
Дитячий фонд ООН — ЮНІСЕФ	869
Комісія ООН зі статусу жінок.....	870
ООН-Жінки	871
Міжнародна Організація Праці.....	873
Міжнародна організація з міграції.....	875
Фонд народонаселення ООН.....	877
Всесвітня організація з охорони здоров'я.....	878
Міжнародний валютний фонд.....	880
Світова організація торгівлі	881
Світовий банк	882
Програма розвитку ООН	884
Міжнародний суд ООН.....	885
Цілі сталого розвитку ООН	886
Міжнародний Комітет Червоного Хреста.....	888
26.2. РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ	890

Рада Європи	892
Рада Європи: механізми моніторингу виконання державами взятих на себе зобов'язань	900
ОБСЄ — Організація з безпеки та співробітництва в Європі	903
Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні ..	905
Європейський Союз	907
НАТО	911
Організація Чорноморського економічного співробітництва	913
Вишеградська четвірка	915
ЗМІСТ	916